

קודש הקדשים

רבינו הקדוש
רבי שלמה הלוי מקארלין זצוק"ל הי"ד

הציון הקדוש

קדושת יום ההילולא

הציון הקדוש

על הציון הוא כמו לעמוד לפניו בחיים חיותו...

...זיכני השי"ת להשתטח על הציונים הקדושים, במלינאו של אא"ז הרב הקדוש [בעל הבית אהרן] זי"ע ועליכם, וכן על ציון קודש הקדשים הרב הקדוש רבי שלמה מקארלין ומנוחתו כבוד בפה לאדמיר.. זכרונם אהובי בא גם כן לפני, להזכיר לכל אחד ואחד מכם במקום הקדוש, לכל טוב ברוחניות וגשמיות, וכאשר אמר אא"ז מדראביטש [אדמו"ר הצעיר] ז"ל: **שעל הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו.**

יעזור השי"ת שבזכותו נזכה להושע מהשאור שבעיסה המעכב לעשות הטוב והישר בעיני השי"ת...

(מכתב קודש מומר אדמו"ר רבינו אברהם אלימלך מקארלין זי"ע הי"ד, לאדמיר, שנת תרפ"ו)

טובה לצדיק

עוד בטרם קבע משכנו בלודמיר, אשר במחוז וואהלין, אמר רבינו: "בוואהלין ישנם יהודים עם אמונה תמימה שהולכים לקברי צדיקים, וזו טובה גדולה לצדיק בעולם האמת".
(כתבי ר"י שו"ב)

מקום קבורתו בלאדמיר

אודות הרב הצדיק הקדוש רבי שלמה זצוק"ל מקארלין, הנקרא פה בפי כל משיח בן יוסף, בדבר העתק מצבתו.

על האהל לא נמצא אף תמונת אות אחת, רק אבן גדולה, ומיד בכניסה לצד העיר מונח איש בשמו ר' יודל קאוולער ז"ל, ואחריו הקדוש רבי שלמה ושניהם תחת אבן אחת הזאת. ושני חורים יש להשלכת הפתקאות, ובצד שמונת הקדוש רבי שלמה קארלינער, יש פתח ששם מקום צר להדליק מנורה.

מי היה זה הר' יודיל קאוולער הנזכר, אין באפשרי לדעת בבירור, זקני עירנו יאמרו שהיה נסתר ובא מעיר הסמוכה קאוולע, ושום איש לא ידע מגדלות, ונסתלק פה, וכמו שנראה גם כן שקברו אותו לא רחוק מפתח בית החיים, לא במקום חשוב ואחר כך כאשר ציוה הרב הקדוש לקברו אצלו, אז ידעו מה נורא המקום הזה, ובנו את האהל על שניהם יחד והיה האהל אחד.

(ממכתב הרה"צ ר' חיים שלמה שליט"א [זצ"ל] מלודמיר, שמע שלמה, ח"ב אות עח)

הפחד על הציון

הרב רבי מרדכי דוב מקוברין סיפר שנסע ללודמיר, לציונו הקדוש של רבינו זצוק"ל. שאלו הרה"ק רבי משה מקוברין: האם היית על הציון עצמו. ענה: יראתי מלגשת, רק עמדתי מנגד. אמר לו אדמו"ר: ברכה על ראשך שלא נגשת.

(כתבי ר"י שו"ב)

פעם אחת הייתי צריך לנסוע בימי סליחות בעשרת ימי תשובה ללודמיר אודות מסחר, וכמה פעמים נסעתי לשם ולא חשבתי מזה ללכת על ציון הקדוש, יען כי סגור ומסוגר הציון הקדוש, אבל הפעם הזאת שנסעתי מיד אחרי ראש השנה מאדמו"ר [הרה"ק רבי יוחנן זיע"א] וקבלתי פריסת שלום, שאלתי לאדמו"ר אם כדאי שאני אלך על הציון הקדוש - ממש מרוב פחד שאלתי הסכמה מאדמו"ר - אזי סיפר לי מן אביו מרן אדמו"ר אור ישראל מסטאלין זי"ע, שהלך בלי נעליים על ציון הקדוש, ולא אמר לי כלום, והבנתי איך שצריכים להזהר בקדושת הציון. והלכתי וזרקתי קוויטל על-יד החלון, זי"ע.

(כתבי הרה"ח ר' מנדל ציילינגולד ז"ל)

קדושת ארץ ישראל

סיפר הרה"ק בעל יסוד העבודה זיע"א מסלונים: שהרה"ק רבי נח מלעכוויטש ורבי מיכל מלעכוויטש ורבי שאול הארקער ישבו יחדיו, ונכנסתי גם אנכי ועמדתי. וסיפר רבי מיכל זי"ע שהיה על הציון הקדוש של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, ועמד שם כמה שעות בפזמקאות ללא מנעלים לרגליו ולא היה קר כלום, ותמהתי שהיה החורף חזק, ונתיישבתי שאמר הקדוש [רבי שלמה מקארלין] שקידש ד' אמותיו בקדושת ארץ ישראל וכו'. ואמר: וואס האב איך געבעטן דארטן, אייערע ליטיגע אמונה, אייערע ליכטיגע שבתים, די ליכטיקייט וואס איר האט אריינגעטאן אין איטליס מצוה [- מה בקשתי שם? האמונה המאירה שלכם, השבתות המאירות שלכם, האור שהזרחתם בכל מצוה].

(כתבי רבי משה מינדר)

עונה לבנו

הרה"ח ר' חיים מענדיל ז"ל סיפר:

פעם אחת היה בנו הרה"ק ר' משה מלאדמיר זצ"ל במצב דחוק, כי היה חייב מאה וחמישים רובל כסף, ונסע על ציון של אביו זצ"ל, והזכיר עצמו לפניו איך שהוא דחוק במאד. וענה לו: דוא ווייסט דאך מיין קינד, אז קיין געלט איז דא ניט דא, איך וועל דיר געבין א יונגעלע, וועסטו פאר קויפין, [-הרי אתה יודע בני, שכסף אין כאן, אני אתן לך בן (כלומר: כח לברך יהודי שצריך להיפקד בבנים), ותמכור]. ויהיה לך כסף מזה לשלם החובות. ובלאדמיר

לא מצע בעלנים על זה, ונסע להלויסק, ושמה ביקש ממנו חשוך בנים, ובירך אותו בבן זכר, וזה העניק לו כסף ושילם לנושה לו, וקבע דירתו בהלויסק, ושם מנוחתו כבוד, ונשאר מצבתו קיים עד היום הזה.

(מפי הרה"ח ר' חיים אשר לדרמן זצ"ל)

קבר משיח בן יוסף...

כל כך דבק בו כינוי זה, עד אשר העיד על כך האדמו"ר רבי שלום נח זצ"ל מסלונים, כפי שסיפר על ידידו- ר' נח מלוביצקי ז"ל.

ר' נח עשה את דרכו ללודמיר, במיוחד כדי להשתטח על ציונו של ההייליגער קארלינער. היה זה שנים רבות לאחר הריגתו על קידוש ה'. פני העיירה התחלפו זה מכבר, התושבים, חלקם בני בניהם של החסידים אשר בלודמיר, וחלקם הגדול עוד יותר- אנשים אשר אינם יודעים על מה שהיה לפנייהם.

הגיע ר' נח לעיירה, וחקר ודרש- היכן הוא הציון הקדוש? עוברי אורח נדו בראשם. "איננו יודעים". ר' נח תמה על הדבר מאד. איך יתכן שצדיק קדוש כזה טמון בקרבם, ואין בני העיירה יודעים על כך מאומה?

פנה ר' נח כה וכה, עד שמצא את שומר בית הקברות, ושאל אותו, "אולי יודעים אתם היכן הוא הציון הקדוש של רבי שלמה מקארלין זצ"ל הי"ד?"

"אה", נזכר שומר בית הקברות, "מתכוונים אתם למשיח בן יוסף?"

רק אז, הבין ר' נח, שבני העיירה ידעו גם ידעו על ציונו הקדוש, רק שהכינוי "משיח בן יוסף" היה כה שגור על פיהם, שהם לא קישרו בינו ובין שמו המקורי של הרבי.

מרגשות מרן הריי"ץ מליובאוויטש על הציון

יום ב' כ"ז מנ"א

בשעה חצי העשירית הנני נוסע אל הציון של הצדיק מורנו הרה"ח ר' שלמה זצ"ל מקארלין. ב"ה

בשעה חצי העשירית נסעתי למקום הקדוש כאמור לבקר אהלי צדיק רבי שלמה זצ"ל קארלינער.

משיח בן יוסף קוראים אותו בכל הסביבה, לפי המעשה הידוע מה שאחד הקאזאקים ירה בו והמיתו, ובזה זכה לשם גדול זה משיח בן יוסף.

...הביקור באהל הרש"ק, הזכירני ימי קדם בבקרי בהיכלי קדש הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

אהלי של הרש"ק זצ"ל הוא חומה נמוכה ביותר כעין מערה, אך בלא טוב מבוא כי אם

שמפנים להפתח יש עוד כותל של אבנים עבה ביותר, ובאמצעיתה חלל עגול ברוחב שלישית האמה, ועל ידה רואים כעין צורת הקבר, אבל אי אפשר לראות ברור, כי מכוסה הוא בפתקאות.

בהמבוא, היינו בין כותל האהל לכותל שסמוך להקבר ארכו של המבוא כארכו של הקבר ורחבו כאמה, על אחד הכתבים תלוי' מנורה של נר תמיד מקראסין (נפט). שהיתי בערך ג' רבעי שעה...

קהל גדול התקבצו על המקום הקדוש כחמש מאות איש אנשים ונשים, ועמדו על מקום גבוה מעט בריחוק כחמישים צעדים. בהפנותי ללכת מאהל הרש"ק וראיתי את המחזה של עמידת האנשים ברוב הדרת קודש פעל עלי רושם גדול.

בין האנשים שעמדו, הי' ראש הקהל, ואיזה פרנסי הקהילה, ובעלי בתים נכבדים. וביצאי מבית הקברות הי' הרחוב מלא אנשים ונשים, כבד לי לשער מספרם, אבל בכל אופן יותר על אלף איש כן ירבו. נסעתי לבית מלוני.

בבואי נחתי מהתרגשותי ומעיפותי במשך שעה שלמה, ובשעה חצי השתים עשרה התחלתי לקבל אנשי' עד שעה השלישית.

ביצאי מבית הקברות הגדתי ברבים, כלומר אל הקהל העומד, כי העבר שלנו הוא עשיר בצדיקים גדולים, וגדולים צדיקים וכו', והעתיד שלנו הוא גם כן עשיר בתקוה טובה כי ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר כי פי ה' דיבר. ורק ההוה יש בו כתמים על כן צריכים לתקן זאת בחיזוק התורה ביראת שמים.

(מתוך יומן מסעו של הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע)

בביקורו בלודמיר בקיץ תרצ"ב, כפר חב"ד כ"ו טבת תשנ"ט. גליון 840)

נסיעה על הציון ביום ההילולא

אדמו"ר הזקן זי"ע היה מנהגו ליסע כל שנה ללאדמיר על כ"ב בתמוז.
(כתבי הרה"צ ר' מנשה רוזנפלד זצ"ל)

מרן אדמו"ר הזקן זיע"א היה מתפלל על מקום הציון של משיח ה', לקירוב גאולת ישראל על-ידי משיח צדקנו, ופעם כשעלה אל הציון הקדוש, ושהגיע לדלת האהל הקדוש, שמעו אותו נושא תפילה: "ועינינו תראינה מלכותך על ידי משיח צדקך".

(סדר הדורות מרבנות"ק מקאוידינוב, דף ע"ב)

על הציון הקדוש מעולם האמת

אותה שנה חל יום ההילולא של רבינו ביום א'. אדמו"ר הזקן שם פעמיו לעיר לודמיר, אך שם נתקל בהתנגדות קשה, מחמת ההלשנות שהלשינו עליו, וסכנה היתה עבורו להישאר לשבות בלודמיר. כיוון שכך נסע לסטילא הסמוכה.

בסטילא- אורה ושמחה. צדיק בא לעיר. שני בעלי בתים הזמינו את הרבי על שבת קודש, והסכים לשבות אצל אחד מהם, ולחבירו אמר שיהיה אצלו ביום ראשון - יום ההילולא. ביום ראשון מיהר אדמו"ר הזקן לציון בלודמיר, וחיש חזר לאכסנייתו. לפתע, נכנס חסיד אחד אל האדמו"ר הזקן בסטילא, נרעש ונפחד. "מה זה היה לך?" נשאל החסיד.

סיפר האיש "חבר טוב היה לי, ידיד נפש. בכל שנה היינו הולכים יחד לציון בלודמיר. אך שנה שעברה נפטר חברי, ולכן הלכתי לבדי לציון. בדרך, סמוך לעיר אחד, פגשתי את חברי פנים אל פנים, ממש כמו שהכרתי אותו בחיים, ונבהלתי מאד. אמר לי חברי, אל תדאג. טענתי לפני בית דין של מעלה שאני רוצה לילך לציון הקדוש, כאשר עיינו בדיני מצאו שכל ימי חיי הייתי הולך לציון, ועל כן, גם עכשיו לא יבטלו אותי ממנהגי.

כך הלכנו יחד לציון עד שנפרד ממני".

האדמו"ר הזקן, ששמע על הגילוי המפעים, נענה ואמר, "הנך רואה? היינטיגע טאג איז גלייך אזוי ווי שבת" (יום זה הוא כמו שבת).

(כתבי הרה"צ ר' מנשה רוזנפלד, בשם הרה"ח ר' ישראל טורק ז"ל)

קדושת יום ההילולא

להתחיל בעסק או בבנין

מִרְנָן אֲדָמוֹ"ר הַצַּעִיר הִיָּה מִצְוָה לְהַתְחִיל כָּל עֲסָקִים אוּ בְנִינִים בְּיוֹם כ"ב בְּתַמּוּז, יוֹם הַהִילּוּלָא שֶׁל רַבֵּינוּ זִיע"א.

(כְּתָבֵי הַמְשַׁב"ק הָרַב הַחֲסִיד רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּנִימִין גְּלוֹיִבְרֵמָן ז"ל)

ברכת שהחיינו

הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ ר' אֲשֶׁר הַגְדוּל מִסְטָאֲלִין זְצוּק"ל הִתְנַהֵּג לְבִרְךְ שֶׁהַחַיִּינוּ בְּכ"ב תַּמּוּז הִילּוּלָא רַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שְׁלֹמָה זְצוּק"ל מִקְאֲרֵלִין, בְּאִמְרוֹ שִׁיּוֹם זֶה אֵין נֶחֱשֵׁב מֵהַג' שְׁבֻעוֹת, וְאִמְרָא בְּזֵה הַלְשׁוֹן: אֲנִי אוֹמֵר שְׁמוּתָר גַּם-כֵּן לִישָׁא אֲשֶׁה בְּזֵה הַיּוֹם, שְׁכֻמוֹ שְׁמוּתָר לֵיאָ אֲשֶׁה בְּל"ג בַּעוּמֵר הַלּוּלָא דְרַשְׁב"י, כֵּן בְּזֵה הַיּוֹם, וְלוּלָא שֶׁהָעוֹלָם יִצְיִיתוֹ לִי הִיִּיתִי מִתִּיר לָהֶם, אֲמַנָּם הָעוֹלָם לֹא יִצְיִיתוֹ לִי, וְאֲנִי בְּלִבִּי יוֹדַע שְׁמוּתָר, וּבִנּוֹ הָרַה"ק רַבִּי אֶהְרֵן מִקְאֲרֵלִין סִיפֵר זֹאת בְּכ"ב תַּמּוּז בְּכָל שָׁנָה וּבִירְךְ שֶׁהַחַיִּינוּ, וְגַם אֲדָמוֹ"ר הָרַה"צ ר' יִרְחֻמִּיאֵל מִשֶּׁה זְצ"ל מִקְאֲזַנִּיץ נִהַג אַחֲרָיו לְסַפֵּר זֹאת בְּכָל כ"ב תַּמּוּז וּבִירְךְ גַּם-כֵּן שֶׁהַחַיִּינוּ, (וְאִמְרָא שְׁבֹאֲמַת יֵשׁ כ"א יוֹם לְבַד מִיּוֹם זֶה) וּפְעַם אַחַת הִיָּה בְּכ"ב תַּמּוּז אֲצֵל זְקִינוֹ הָרַה"צ הַק' ר' אֲלִימֶלֶךְ זְצוּק"ל מִגְרָאדְזִיִּסְק, וְסִיפֵר לוֹ זֹאת, וּבִירְךְ הָרַה"ק מִגְרָאדְזִיִּסְק גַּם-כֵּן שֶׁהַחַיִּינוּ, וְשׁוּב נִהַג כֵּן בְּכָל שָׁנָה. (שְׁמַע שְׁלֹמָה דָּף ה' ע"א)

ל"ג בעומר וכ"ב תמוז...

הָרַה"ק ר' אֶהְרֵן ז"ל מִקְאֲרֵלִין בַּעַל סֵפֶר הַקָּדוֹשׁ בֵּית אֶהְרֵן. עֵמֶר פַּעַם בִּיאָר צִיִּיט שֶׁל הַקָּדוֹשׁ מֵהַר"ש מִקְאֲרֵלִין בְּזֵה הַלְשׁוֹן: ר' נַח (הוּא הָרַה"ק ר' נַח מִלַּעֲכוּיִטֵּשׁ ז"ל) הִיָּה בַּעַל חֲשָׁבוֹן גָּדוֹל, וַעֲשֶׂה חֲשָׁבוֹן שְׁבִיּוֹם הִילּוּלָא דְרַשְׁב"י ל"ג בַּעוּמֵר, בְּזֵה הַיּוֹם (בְּשַׁבּוּעַ) הוּא כ"ב תַּמּוּז וְסִיִּים שְׁבַל"ג בַּעוּמֵר יִירוֹ בִּקְשֵׁת וְהַקָּדוֹשׁ רַבִּי שְׁלֹמָה קֶאֱרֵלִינֵעַר נִהַרְגַּב בִּקְשֵׁת הִי"ד, וְלִפְלֹא שְׁגַם הִיאָר צִיִּיט שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנּוֹזְכֵר, טו"ב סִיּוֹן, גַּם כֵּן חָל בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁחַל ל"ג בַּעוּמֵר.

(שְׁמַע שְׁלֹמָה, בְּשֵׁם כְּתָבֵי הָרַה"ג רַנ"נ הַכֵּהן ז"ל אֲבַד"ק קֶאֱלֵבִיעַל)

ענין השמחה ביום זה

רבינו שליט"א [מרן אדמו"ר מקארלין זיע"א] אמר: הענין שאצלנו עושים הילולא ביום כ"ב תמוז ושמחים כל כך, רק זה להשריש האמונה של משיח בליבנו, שהצדיקים אמרו עליו שהוא היה משיח בן יוסף.

(כתבי הרה"צ רבי מנשה הכהן רוזנפלד זצ"ל)

ישיבה בשבת אחים

אדמו"ר הזקן זצ"ל אמר לר' יעקב ארדעצער ז"ל שיראה להיות בשבת אחים ביום כ"ב תמוז, פעם אחת השכיר עצמו להיות מלמד, ולא היה לו שם עם מי לשבת, והוא היה איש חלש, והיה לו שבר ל"ע והלך רגלי לערך שלשה ק"ל עד שהגיע לאיזה כפר, ובכפר ההוא היה גם-כן חסיד אחד מלמד עם ילדים וישבו ביחד.

(כתבי הרה"ח ר' מאיר ברנשטיין ז"ל)

היינט פארט מען נישט...

רבינו שליט"א [מרן אדמו"ר מוהרא"א מקארלין זיע"א] היה באוטבוצק ביום כ"ב תמוז והלך למקוה ערך ב' פרסאות ולא רצה ליסע בעגלה, ואמר: היינט פארט מען נישט [- היום לא נוסעים].

(כתבי הרה"צ רבי מנשה הכהן רוזנפלד זצ"ל)

בחינת שבת

כשהיה מרן אדמו"ר מוהרא"א מקארלין זיע"א בארץ הקודש בקיץ תרצ"ט, אז חל יומא דהילולא ביום ראשון, במוצאי שבת בסעודת מלוה מלכה טעה ואמר 'רצה', אחר-כך נענה ואמר: ס'איז נישט קיין חידוש, היינט איז א בחינה פון 'שבת' [- זה לא חידוש, היום זה בחינת שבת].

(כתבי הרה"ח ר' מאיר ברנשטיין ז"ל)

זכות ההילולא

ונכתב יום ה' כ"ב תמוז ביום ההילולא של הקדוש הצדיק מוה' רבינו שלמה זצ"ל מקארלין, תמכתי יתדותי שבזכותו יתקיימו דברים טובים הנ"ל...

(מתוך מכתבו מרן אדמו"ר הזקן על חיזוק ענין הלבושים. דברי אהרן, עמוד ע"ה)

נספח

פלא במסע הלוייה

העיר לודמיר אבלה. פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה. דרכיה אבלות. רבינו הקדוש, מאורן של ישראל, דער הייליגער קארלינער, אשר נשא את הצאן כל ימי חייו, ואף כי במוותו כיפר על בני ישראל, עלה השמימה על קידוש ה'. ה' יקום דמו.

ההלוייה הדוממת יצאה אל בית העלמין, והמוני יהודים ליוו את רבינו בדומית אבל. אחת מכנסיות הנוצרים עמדה על הדרך לבית העלמין. למרבה החוצפה, החלו מצלצלים פעמוני הכנסיה בקול רעש גדול, כאות שמחה לאיד, על הילקח מעם היהודים בעיר עטרת ראשם ותפארתם.

לתדהמת הכל התיישב רבינו על המיטה, וציווה על הכנסיה שתשקע באדמה. לא עברו שבועיים ימים, ומבנה הכנסיה שקע כולו באדמה. לימים, העידו זקני העיר, שאותו מקום הפך לתל עפר, ומראשו בצבצה עוד ימים רבים כיפת המבנה המתועב, ויהי לגל עד.
(מפי זקני העיר לודמיר שזכרו עדיין את המקום בו בצבץ הכיפה, קובץ בית אהרן וישראל – גליון לט)

תיאור הסבא קדישא מסטאלין לאחר הסתלקותו

אחרי הסתלקותו של הקארלינער זצ"ל, הפיל הסטאלינער זצ"ל ראשו לאחוריו, ואחר-כך אמר מיר האבין גיוואלט זעהן וואס סיא טוהט זאך מיטין רבי'ן, האבין מיר גיזעהן אז ער איז מרעיש עולמות כי אחרי פטירתו יצאו כנגדו לקבל פניו כתות מלאכי השרת, והכריזו לפניו פנו מקום לצדיק, יבוא בשלום על משכבו, כמו שכתוב בגמרא, וצעק דא איז דער עולם האמת, דא איז דער עולם האמת, אויף מיר זאגט מען צדיק, דא גאנצע יאהרין האבין מיר גיקלערט וויא אזוי קען זיין אזעלעכע מיני יסורים איך זאל קענען מזכך זיין מיין גוף צו עבודת הבורא, האבין מיר ניט גיפונען, וחשבתי שכתוב בספרים שבגיהנום היסורים גדולים ביותר ושמה אוכל לזכך חומרי, אין צום סוף זאגט מען אויף מיר צדיק, דא איז דא אמתיע וועלט, האט אים קיינער ניט גיקענט איין שטילין, ביז וואנט כביכול האט אים גיזאגט שלמהילע מיין קינד, דוא האסט אזוי פאר דינט.

[אחרי הסתלקותו של הקארלינער זצ"ל, הפיל תלמידו הרה"ק רבי אשר סטאלינער זצ"ל את ראשו לאחוריו. ואחר-כך אמר: רצינו לראות מה עם הרבי, אזי ראינו שהינו מרעיש עולמות, כי אחרי פטירתו יצאו כנגדו לקבל פניו כתות מלאכי השרת, והכריזו לפניו פנו

מקום לצדיק, יבוא בשלום על משכבו, כמו שכתוב בגמרא, וצעק כאן זה עולם האמת? כאן זה עולם האמת? עלי אומרים צדיק, כל ימי חיי חשבתי איך יכול להיות מיני יסורים שאוכל לזכך את גופי בהם לעבודת הבורא, ולא מצאתי. וחשבתי, שהרי כתוב בספרים שבגיהינום הייסורים גדולים ביותר, ושמה אוכל לזכך חומרי, ובסוף אומרים עלי צדיק, האם כאן הוא עולם אמיתי?

ואף אחד לא היה יכול להרגיעו, עד שכביכול אמר לו: שלמה'לע בני, דו האסט אזוי פאר דינט].

(כתבי הרה"ח ר' מאיר ברנשטיין)